

Цетиње, 27. јуна.

Европа вуче у сва звона — навјешћује смрт једнога тешког болесника. Расколотало се и пошљедње звонце забаченога села, као да би да надзвони онај велики московски „колокољ“ и брујање големих звона у Паризу, Лондону, Бечу и осталим Вавилонима великих свјетских сила, оглашујући: Билов је на самрти, његово сунце залази, велика моћ њемачкога канцелара тоне у прошлост.

Билов је поднио цару оставку. Догодило се што смо слутили. Изгубивши давно активно благовољење царево, морао је сићи с неба кад су му окренули леђа и они, који су га у парламенту на својим леђима носила. Дошавши тако између царева равнодушности и скупштинске већине, која се од њега одметнула, није имао ништа прешније, но да се полако спусти на земљу.

Данас га већ убројавају у пола величине. Цар га је задржао на власти док се не сврши журија око прешне финансиске реформе, а онда ће му уважити оставку и подарити му уобичајени оброк комлимената.

Билова више бити неће.

То није обичан догађај. Људи на оваким мјестима носници су једнога читавог политичког система. Пад њихов може да значи и пад тога система.

Овдје се тако нешто наслућује. Састанак царева у Бјерку баца на овај догађај мало необичну свјетлост и даје тумачењу неки особити правац, од кога се не може отети нико ко логично мисли и умије да чита азбуку догађаја. Овај састанак царева и овај пад стоје неоспорно у некој извјесној равнотежи. Једно допуњује друго. При састанку се знало да ја Биловљева каријера завршена. Његов цар иде на састанак другом цару, а не води њега, канцелара њемачкога царства, без кога се до сад нијесу свршавали ни много мањи послови. Састанак, по признању свих мјеродавних фактора, има интензиван политички карактер, и то цар Виљем предузима на своју руку. Како је импулзиван и одважан у својим одлукама, сасвим може разумљиво бити, да, кад је већ постао сам свој канцелар, да је инаугурисао и једну политику, која је побјегла из шаблона Биловљева и узела на себе лик онога који ју отпочиње. Јер не треба новије догађаје схватати плитко и тумачити их с површине. Састанак руског и њемачкога цара није дошао изненадно. Он се припремао из раније и по свој прилици има своју малу историју. Баш то, што је за цео свијет дошао изненада, доказ је, да му је садржина важна и да је претходно дуги низ преговора. Само се оно тајни

пушта да рупи у свијет неочекивано, што има нижу садржину. Сваки други састанак развија се пред очима свега свијета и полако.

Каква му је садржина, поуздано се не може знати. Што се види, то су само знаци, по којима се може судити, да је цар Виљем и у овој прилици био оригиналан. Ма како важан био тај састанак, он тешко да је нешто више до сјеме, које је с обије стране посијано да тамо некада никне и постане велико дрво, под којим ће оба народа наћи заклона. Хоће ли нићи и хоће ли младица бити срећна да је не дохвати коса несмотрена косача, показаће вријеме. Тек то, Биловљев силазак с канцеларства може много да значи и догађај је првог реда. О њему говори сва свјетска штампа, и то бруји кроз ваздух над нашим главама као да звоне сва звана у Европи.

Ко хоћа да се у тој великој грађи добро опредјели, нека прати штампу аустро-угарску. У Бечу, Пешти и цијелој Аустро-Угарској, колико се тиче Нијемаца и Мађара, веома се жали за кнезом Биловом. Равна му, веле, неће се наћи, а то значи, да се не надају добром. У Бечу као да је и небо прокапало сузама за њим.

Ми га испраћамо стегнутим срцем и мукотрпно. Оставио нам је љуту рану на срцу, помогавши да се Босна и Херцеговина отму, али то срце болом својим не трчи за њим да му досади. Не! Од нас нескпође с миром, а ране ћемо лијечити како будемо умјели. Талас, који нас је са себе бацио, отишао је иза нас и, како се види, повукао за собом и Билова, а ено напријед диже се други талас, који нам обећава да ћемо опет испливати на висину и гледати пода се своје душмане.

Историја иде чудним путевима.

Критско питање

Никако да престане узаврелост на Балканскоме Полуострву. Ова заједничка кућа многих народа никако да се смири. Сад је у изгледу опет грчко-турски рат. Обије се државе нагло спремају и није далеко дан кад ће се поуздано знати, хоће ли вјере опет у крви запливати, или ће једна од завађених страна попустити.

И све због Крита. Одјеси честих састанака грчкога краља с Фрањом Јосифом и његовим министрима спољних послова, који су пошљедњих година толико падали у очи, као и одјеси анексије Босне и Херцеговине, са којом стоје у вези догађаји у Бугарској и проглашење и присаједињење Крита Грчкој, стижу тек данас. Пошто се нагло тако завршио спор због анексије и онај други због независности Бугарске, дошао је на ред Крит. Види се план. Удесио се да Грчка почека док се не сврши друга питања, а сад, кад су завршена,

изнијето је на тапет присаједињење Крита грчкој краљевини.

Нема никакве сумње: Европа је наклоњена Грчкој и њеној жељи. То се не казује, али је то неоспорни факт, који се чита на држању великих сила, из чега Грчка црпи моралну снагу за своја даља настојавања. Као обично, силе лавирају. Не стају отворено на страну Грчке, али и не стоје одлучно на страну Турске. Противне су анексији Крита, али не дјелом него рјечима. Док Турску увјеравају о својој наклоности, не одобравајући то што хоће Грчка, донде рјешавају да повуку са Крита своје гарнизоне, који су досад били једине гаранције мира, реда и турског господарства. То значи, да се уклањају Грчкој с пута и да остављају Крит његовој судбини и — грчком оруђу.

У ствари обије се стране нагло и оружају. Турска непрестано гомила војску према Грчкој, и ако за сада још у пристојној даљини, а Грчка према Турској. Како за сада ствари стоје, Турска неће упустити Крит ни по коју цијену, а то тврде и Грци са своје стране. Оружањем и пријетњама као да би хтјеле једна другу најприје да поплаше и да се натјерају на попуштање; не буде ли то, онда ће доћи посредовање великих сила — као обично — и савјетовање Турској — опет као обично — да попусти. Зависиће онда од Турске, хоће ли доћи до рата. Попусти ли, рата бити неће, не попусти ли, биће га, а свршетак ће се одиграти можда и опет код Фарсале.

Великим силама није до рата и оне желе да се критско питање рјешити у миру, али се све од реда чувају, да не увриједи Турску. Требаће им. Турска игра важну чиницу у њиховим будућим плановима. Никоме не иде у рачун да је одагна у логор својих противника. Њу прижељкује како тројни савез, тако и тројни споразум. Ако ништа више, то бар да Турска остане неутрална. То је и узрок, зашто у овом питању пипају око ње у кадифеним рукавицама. Да би имали разлога да јој савјетују попуштање, пуштили су из Берлина ових дана вијест, као да су у Паризу дошли до сазнања, да Бугарска спрема неку акцију противу Турске у случају турско-грчког рата. Та вијест обиграла је најприје енглеску и француску штампу, и сад је општа у цијелој Европи. Уз Бугарску, тврде, стоји Аустро-Угарска, која ће ту прилику употребити да поврати Новопазарски Санџак. Нема сумње и Бугарска и Аустро-Угарска оповргнуће ту вијест, али то и јесте пут и начин, како ће сви да изгледају невини, па опет да остане страх од те могућности, коју ће добронамјерне силе, употребити код Порте да је склоне на попуштање, како не би дошла до великог окршја, гдје би Турска много више изгубила. То је оно dans masacre у европској политици. Ви видите да се коло игра, али не видите играче. Они, који се именују, бране се и рукама и ногама да нијесу у колу. То је најпоузданији доказ, да се на мирном рјешењу критскога питања у корист Грчке ради. И тако из велике пошљедње кризе, вољом

Европе, изићи ће само српски народ оштећен, а сви други у добитку.

Шта нам ваља радити?

Рад угарског сабора

— нарочити извјештај —

Пешта, 23. јуна

Приликом доласка хрватског бана Рауха у Брод на Сави тамо је био ухапшен др. теологије Мате Новосел, посланик на хрватском сабору. Њега су држали осам сати у затвору, а затим, кад је пуштен, осуђен је на 14 дана затвора. Како је тиме повријеђено посланичко право његово — изузев што је све без повода — он се појалио посланицима у Хрватској, који су због тога тражили да се сазове угарски сабор (хрватски постоји само на папиру) те да се увријеђеном посланику прибави satisfакција и огарантује посланичко право. Та је сједница сазвана у Пешти јуче.

Интерес је за јучерашњу сједницу био огроман. Колоари су дупке пуни и врло живахни. Делегати Хрватске сви су сакупљени. Свако осуђује поступак са народним послаником Новоселом и гажење уставности. Заступник Кмети каже, да је то тако страхан случај, да би с мјеста требало сазвати хрватски сабор и бана ставити под оптужбу. У томе смислу говоре и други мађарски заступници и ниједнога гласа нема, који би узео у одбрану Рауха и његов режим.

У 10 и по сати отвара председник Јуст сједницу. Клупе су дупке пуне. Министри не сједи на фотељама, него у клупама. Председник јавља, да је 20 заступника из Хрватске тражило сазив сабора, те одређује читање њихове пријаве о повреди имунитета посланика Новосела.

За вријеме читања падају огорчени повици: Анџур Раух, шкандали слично. Заступник Фаркашази виче: „Та то је свињарија! Та тамо доле влада права страхо- влада!“

Са стране мађарских заступника свестрано се осуђују ове тешке повреду имунитета. Даље се читају друге пријаве. Председник јавља, да је и сам народни заступник Новосел писмено јавио повреду свога имунитета, те изјављује, да по пословнику не може бити о том предмету дебате, него да се има ствар упутити имунитетном одбору. (Дебата има бити након извјештаја имунитетног одбора).

Устаје делегат Супило и предлаже, да се имунитетни одбор ради велике важности овога случаја позове, да ствар рјешити као прешну и да за 24 сата поднесе сабору извјештај.

Извјеститељ Лехел Хедервари признаје важност и прешност, али моли кућу ради техничких потешкоћа, да се имунитетном одбору даде рок од 8 дана за поднашање извјештаја.

Народни заступник др. И. Лорковић потпомаже приједлог засупника Супила, те, уз одобравање куће, напада жестоко Раухов режим као узрок ове повреду.

Иза тога председник пита Сабор је ли вољан ставити имунитетном одбору преклузивни рок за извјештај. Устају сви. Тако је прешност примљена. Затим председник одређује гласање о приједлогу посланика Супила и Хедерварија. За приједлог Супила устају: делегати Хрватске, народна странка са министром Зичијем и потпредседником Раковским, већина уставне странке, социјалдемократи, четрдесетосмашка левница и народности. За Хедерваријев приједлог устају Кошутовци. Пошто се не може установити већина, одређује председник, да се гласови преброје. Резултат: за Супилов приједлог 104, за Хедерваријев приједлог 128.

Председник проглашује Хедерваријев приједлог примљеним. Код делегата падају повици: „Живео Новосел, анџур Раух!“ Тиме је дневни ред сједнице исцрпљен.

Имуитетни одбор одмах се састао и дошло изјашњење, да постоји повреда имунитета и предлаже сабору да позове министра председника да предузме нужне кораке за реторану повреду. У сједници је посланик Маџураши још потанко разјаснио цијели случај.

Важност јучерашње сједнице је велика, јер је пала осуда Раухова режима од стране заједничког сабора, што је, након

осуде царевинскога вијећа, друга велика осуда неуставне владавине у Хрватској. Осим тога подијелили су се први пут гласови мађарске коалиције, те је огроман број гласао се делегатима Хрватске. Послије сједнице прилазе многи мађарски посланици делегатима Хрватске и изјављују своје огорчење против нечувеног поступка, да се нар. посланик осуђује, па још по пригл. патенту.

Посланици се разилазе уз бурне пошквике: Апцуг Раух! Живо Новосел!

Антимилитаристе у Чешкој

— нарочити извјештај —

Праг, 24. јуна

Испитивање оптужених због антимилитаристичке пропаганде још траје. До сада је испитано 24. Неће још дуго трајати, па да се испитивање заврши. Из досадашњих испитивања јасно излази да је цијела ова ствар увеличана и да од оптужби, које се дижу противу окривљених, нема у ствари ништа.

У сједници од петка 19. о. мј. предложили су браниоци, да се прочита брошура заступника Хоца „Војне задаче чешке политике“, као и лист већ покојнога агента провокатора Машека, па је изјавио предсједник, да се приједлог о споменутој брошури одбија, а што се листа Машекова тиче, да ће се потражити. Затим је настављено преслушавање оптужених.

Оптужени Циц пориче сваку антимилитаристичку агитацију од своје стране, али признаје, да је у своју биљежницу написао двије биљешке, које ниволирају увреду Величанства, али да их је преписао из парламентарних извјештаја.

Оптужени Дубицки вели, да није био ни члан ни функционер омладинских чешких народно-социјалних организација. Он је био само уредник страначкога листа и ваља да ради на скупштинама, да се одржавају само јавне, а никако тајне скупштине. Касније је иступио из странке, а сада је уредник једног аграрног листа у Пилзену. На молбу оптуженикову даје му се допуст од два дана.

Оптужени Роберт Душек пориче да је судјеловао у антимилитаристичкој пропаганди, док оптужени Аугуст Фука вели, да се са антимилитаристичким идејама бавио само теориски.

Фабрички радник Карел Гелднер такође све пориче.

Трговачки помоћник Станислав Хаксел признаје, да је био сакретар једне омладинске организације. Он је набавио неколико свезака ревије „Младе Проуди“ и дијелио их прије регрутовања. На антимилитаристичком конгресу у Прагу није био.

Оптужени Јосип Хили признаје, да је његова странка сазвала једну скупштину са антимилитаристичким програмом, али да о пропаганди није било говора.

Исто казује и оптужени стотар Антон Хилж, те вели, да он, читајући „Младе Проуди“, није нашао у њој агитације противу војске.

Оптужени Вацлав Хајзак предсједник омладинске чешке народне организације „Сватоплук Чех“ у Младој Болеслави, изјављује, да је та организација имала само просвјетне сврхе. Он вели, да је присташа Толстојеве науке и пацифиста.

При антимилитаристичким састанцима и скупштинама није судјеловао. Кад га државни тужилац упозоруже, да је у „Младе Проуди“ послао потписани лист да се иноземним антимилитаристима пошаље новац, то он категорички пориче, да је такав напис у речени лист послао.

Оптужени Јосип Холбен вели, да је био у народном чешком социјалном удружењу само разносач објава.

У суботу се 23. о. мј. наставило преслушавање.

Први је преслушан Фрањо Хонзик, који пориче да би икада говорио на антимилитаристичким састанцима, а пориче и остало тврђење у тужби, да је дјеловао у недопуштеном антимилитаристичком смислу.

Послије тога је прочитао предсједник преслушани записник неприсутнога Рудолфа Хоуса, 22-годишњег фабричког радника, који каже, да се бавио пропагирањем само теоретичкога антимилитаризма. Код оптуженога нађена је била pjesма антимилитаристичке тенденције, но доказано је код преслушавања, да она није производ оптуженога, већ је то pjesма, коју је он преписао из неконфисковане „Обране лици“.

Онда је преслушан Јан Лубл, који је одлучно одбио инсинуацију, као да би „клуб младе генерације“ имао сврху другу, но културну и васпитну. За овим је преслушан Фрањо Хули. Није активно судјеловао на антимилитаристичким конгресима. Јарослав Хотјеборски, оптужен ради недопуштене комортаже „Младих Проуди“, исказује, да то не стоји. С назорима „Младих Проуди“ о антимилитаризму уосталом се и не слаже. Радио је увијек за пашфизичам у границама закона.

Затим су преслушани још Фрањо Јежск и Јосип Јуреџ. Сви преслушани разложили су своје назоре о милитаризму, те изјавили, како је њихово агитовање било само пацифистичко и у границама закона.

У јучерашњој расправи антимилитаристичког процеса др. Бакса потужио се да је одбрана онемогућена, пошто се са стране оптужбе наводе само опште појаве, без конкретних навода. Бранилац се такође потужио, што државни тужилац непрестано вријеђа оптуженике.

Аграрно питање у Босни

Од како је Аустро-Угарска присајединила Босну и Херцеговину аграрно питање у овим земљама је на дневном реду. Њена покреће и штампа и посланици у бечком парламенту. Оно се сматра као животно питање народа у овим српским земљама. Али још није нико тако дубоко ушао у ово питање као што је то учинио Ђорђе М. Мартиновић. Живећи у овим српским земљама, он је имао и прилике и могућности да ово питање што свестраније и боље проучи, те је ових дана издао нарочиту књигу о аграрном питању у Босни и Херцеговини, предлажући уједно и начин о ријешању његову. Излагање ово у толико је важније, што је писац ове мисли изнио још прошле године у Мостару у виду предавања.

Користећи се овом књигом, ми ћемо, приказујући је, позабавити се и самим питањем.

Када је Босна и Херцеговина потпала под турску империју, турски војници ни-

јесу били у стању да раде никакве друге послове него су само одговарали својим војним дужностима, док је раја, не имајући војне обавезе, била дужна да војнике издржава. То се издржавање састојало у томе што је било стављено свакоме у дужност од раје, да један дио од своје зараде од земље даје војницима. То право преносило се са кољена на кољено. Од туда су потекли аге и кметови (чивчије). Тај дио — хак — што кметови дају агама није свуда подједнак. Најобичнији је трећина, али је негде половина или четвртина. На тај начин, временом, ага је постао господар земљишта. Он је са њега тражио приходе — трећину, четвртину, како гдје — и сматрао се као сопственик. Кмет је у толико имао привилегије што га са земљишта није могао нико да крене и раздвоји, па чак и онда када је ага препродавао земљишта на коме је. Уз то, при продаји земље, он има првенство на куповицу.

Као начин ријешења овога питања наводи Мартиновић да је најпогодније подјела између аге и кмета. Ево како он њу замишља и како мисли да је изведе: Кмет даје аги трећину прихода са земље, по одбитку порезе. Себи задржава двије трећине. Кад се узме у обзир да је кмет морао своје зрно да сије, своју радну снагу да употребљује и сам, без аге, да води надзор и да брижи око имања, излази, да ни он ништа више од аге не прима, него само трећину, а да трећа иде на трошкове и труд. Значи да ага и кмет дијеле приходе. И да би се опростио ага од кмета — кога мора и преко воље да држи и са њиме дијели — и кмет аге — кога мора о свом зноју да издржава — најбоље је, најпогодније је да се постигне обостраним споразумом — подјелом земљишта под кметством. У потврду тога свога мишљења писац и рачунски износи примјере, да је ово ријешење најбоље и да њиме неће бити нико од заинтересованих страна на штети, него су изгледи да ће бити на користи. На тај начин би се кмету олакшало и откупљивање земљишта, које би, по подјели, пропало аги.

Као што се овога види, ова књижница заслужује нарочиту пажњу, те је зато најтоплије препоручујемо свакоме ко се овим питањем занима. Нарочито њоме треба да се забаве заинтересовани како не би дозволени да ријешење аграрног питања у Босни и Херцеговини послужи разним спекулантима за задње сврхе. Цијена је књизи 1 перпер и може се добити код свију књижара у нас.

Саобраћај некад и сад

Изгледа да ће XX. вијек нарочито на пољу саобраћаја показати највеће успјехе и резултате. Свијет се више не задовољава, да саобраћа водом и по земљи, већ се длаже и у ваздушне регионе и ваздухопловство узима гигантске размјере.

Када се Винџамин Франклин год. 1775. кренуо на прво путовање из Америке за Европу требало му је 42 дана док је пријешао океан; године 1819. требала је „Савана“, први пароброд, који је пресијечао океанске таласе, 26 дана за прелаз преко океана. Данас пак велики, брзи пароброди из Бремена, Хамбурга и Ливерпула не требају више од 5 дана, дакле

ни осми дио времена, које је Франклину требало, а пети дио онога времена, који је „Савани“ требао. Брзина прекоокеанског саобраћаја паробродског развијала се овако за пут од Ливерпула за Њу-Јорк:

Год. 1840.	брзина 8.5 чворова	14 дана
„ 1850.	„ 9.5 „	13 „
„ 1860.	„ 11.5 „	11 „
„ 1870.	„ 14— „	9 „
„ 1880.	„ 15.5 „	8 „
„ 1890.	„ 17.5 „	7 „
„ 1900.	„ 23— „	5 1/2 „
„ 1907.	„ 24— „	4 1/2 „

Види се јасно да се сваке деценије трајање пуга за два дана смањивало, те изгледа, да и данас нијесмо стигли до такве времена, које се више никако не може смањивати, јер се техничари баве баш ових дана проблемом о пријелазу преко океана за три дана.

Саобраћај се развио у толикој мјери, да је 1820. год. било само шест пароброда на свијету, већ 1840. г. тај је број нарастао на 116, а 1860. год. на 820 и напошљетку 1900. године на 12,289.

Исто тако гигантски развијао се и саобраћај железнички. Када је 1825. год. саграђена прва пруга између Штоктона и Дарлингтона мислило се, да ће она само служити за превоз угља. Али, кад је Стефенсон саградио 1829. год. своју прву локомотиву „Рокет“, која је била у стању да вуче много већи терет и да преваљује по 14 до 20 енглеских миља за сат, стаје су се жељезнице градити таквом брзином, да је данас у њих уложено највећи капитал. Прве јавне жељезнице су саграђене у Сједињеним Државама 1827... у Француској 1828... у Белгији и Баварској 1835... у Аустрији 1837... у Пруској 1838... у Русији 1838... у Италији 1839... у Холандији 1849... у Данској 1850... у Србији 1874. Дакле је 1840. године на цијелој свијету жељезничка пруга износила 384,68 километара, године 1900. она износи већ 800,000 километара више два пут, но што је мјесец удаљен од земље. Цијелокупна дужина жељезничке мреже на свијету износила је:

године 1830	342 километара
„ 1840	7,653 „
„ 1850	38,568 „
„ 1860	107,961 „
„ 1870	209,759 „
„ 1880	372,426 „
„ 1890	616,267 „
„ 1900	859,409 „
„ 1905	905,659 „

и пруге се и данас граде и тек ако концем XX. вијека жељезнички саобраћај достигне врхунац. За кратко вријеме биће готова пруга, која ће везивати Европу са персијским заливом и Индијом, па за тим пруга Каиро преко цијеле Африке и Капа.

Брзина возова, која је у почетку износила једва 30 километара, данас је у Њемачкој 82 километра, у Енглеској 87, у Француској 93, а у Сједињеним Државама 107 км. на сат. Уложени капитал у све европске жељезнице износио је 1899. године по процјени 75 милијарди марака а у Америци 54 милијарда.

Са развитком паробродског и железничког саобраћаја развио се и поштански саобраћај. Нарочито од доласка Ровланда Хила за шифра енглеских пошта 1837. године који је 1840. године увео једну таксу за сва писма у Енглеској и

ПОДЛИСТАК

АНАРХИСТА

— МОРЕ —

Маријана је видјела, да не може да изађе с њим на крај, с тога не хтједе више ништа говорити.

Мало послје он оде.

Она је добивала два франка и ма колико да је штедила, то јој не достизаше.

Она продаде једну акцију жељезничког удружења, један мали скупштински панпир, Рубље, одијело, све ноће петдјетом путем: морала је да прода и лијеви часовник, па једног дана, кад дјеча бјеху гладна, покупи и њихове чаршавице, оно што јој пошљедње остаде у кући, те и то продаде.

Она сама није више ништа могла да зарађује: јер нијесу хтјели да дају посао једног штрајкача.

IV. Бунтовничке пашквиле

Једне вечери Жак се полако дошупа до степеница своје куће и уђе унутра. Бјеше бляјед, промијенена лица, двљачка погледа. Он промуклим гласом зовну Маријаку.

— Мене јуре, дај ми пола новаца, што вљаш, треба ми да се спасем.

— Шта си то урадио?

— Ништа, само сам лијепо објаво по вљдовима и они кажу бунтовничке пашквиле.

— И ти велиш, да те јуре?

— Да, али сам им ја ерећно умакао.

— Па ти си добар. Нијеси до сада учињео никакав изгред. Како су могли то рећи? Ако те ухвате, оптужиће те пред судом као бунтовника, и он ће те осудити, да погнениш негдје далеко одавде, да те никад више не виде твоја дјеча и жена.

И, плачући, она извади из њедара један замогуљак. За тим загрли Жака и дуго га држаше на својим прсима. Извади из завежљаја два... можда два пошљедња... суа, и пружи му их.

— Немој још да идеш, рече она, хоћу да те виде дјеча.

Али на степеницама се чу шапат људи, који се пењу горе.

— Полицајци! Ох! Бјединци! Збогом... Брзо, не плаши се, они ме неће ухватити!

Он отвори врата, стропишта се низ степенице, јурну напоље и побјеже брзо као муња.

Маријана удахну: «спасао се, спасао да, али шта га чека?»

V. Зрачак радости

Већ је трећа недеља: штрајк још траје. Худаља нигдје не бјеше. Он је знао да је вљдана заповијест, да га ухвате, с тога се бјеше негдје сакрио.

Више његових другова бјеху ухапшени и чекаху на суђење. Шта ће бити с њима! Жак Худаљ бјеше слободан. Али гдје је он?

Какс је и куда побјегао? Маријана није ништа чула за њега, а ишчекујући крај овој несрећи, требала је живјети и хранити четири дјетета.

Најзад послје нег дана једва нађе посла. Неки се људи сажалише и обећаше јој, да ће се постарати за њу и њену дјечу. Увидјели су, да ни ова мајка ни њена дјеча нијесу криви због погрешке мужа и она.

То се обећање извршило 24. декембра. Они су послали хаљине њеној дјечи, јер је сјутра Божић.

Двоумила се дуго, да ли да прими, јер цијелога свог живота бјеше их одјевала радом својих руку и никада није примила милостињу. Али најзад, па наваливање дјевојке, која бјеше ово донијела, она прими.

— Али осим тога, рече дјевојка, вечерас код г. Ђетије биће приређена забава са закуском за триестак сиромашне дјече из наше вароши. Она ми је наредила да позovem и вас, да доведете вашу дјечу, те да се и они обрадују свечаношћу празника Христовога рођења.

Маријана сва преблиједи.

— Госпођа Ђетије, то је жена управљива фабрике, у којој је мој муж радио.

— Она је то све заборавила. И то је доказ наљбе, коју вам указује. У осталом овдје нема никакве политике, вечерас је бадње вече и госпођа Ђетије, заједно са својом сестром, хоће да обрадује ту сироту дјечу.

Маријана се поче колебати, али јој на памет добоше мисли:

— Шта ћу им ја дати у зајезу за то? Ништа! Она нема права, да их лишим ове радости, и она одговори:

— Добро, доведићу их!

Дјеча запласкаше рукама.

VI Крај.

Ова мала свечаност бјеше сјајна. Више од 40 дјече бјеше околом једног огромног стола који је био украшен цвијећем и разним шаренилом. Али нешто што бјеше најбоље, то је било зелено храстово дрво.

Маријана дође мало доцније и кад уђе са своја четири дјетета, онда и њима направисе мјеста. Овај мали свијет бјеше веома весео и расположен.

Пред поноћ Маријана устаде и хтједе, да поведе своју дјечу.

— Оставите их, ми ћемо их позвати.

— Биће дошкан, а сјутра?...

— Сјутра је празник. Они су поћас нашла. Играчке ће се раздати у један сат, а ви нећете ваљда дозволити, да ваша дјеча буду лишена свога дијела.

— Добро оставићу ова три старија, а ово мало ћу одијети, да спава. Видите зашало је, а и сусјетка ми је обећала, да ће ме чекати.

Она оде.

Па уљци бјеше велика тишина и мрачна ноћ. Маријани у почетку бјеше зљма, за тијек

укинуо „дистанције“. Он је дјествовао, да се поштанска тарифа и у другим земљама смањи. Али тек 1874. године кад је закључен свјетски поштански савез 1,500 разних тарифских ставова сведени су на један пут на један: за писма 20 пфенига, за карте 10 пфенига. Данас свјетски поштански савез обухвата све земље.

Први телеграф уведен је 1844. године између Балтимора и Вашингтона. Данас има 1.406.488 килом. линија са 4.776.938 жица, 10.634 телеграфских станица, које су 1898. год. отпавиле 3.759 милијона телеграма.

Тај преглед развитака телеграма показује велики напредак, које је човјечанство за пошљедњих 50 година учинило. Фантастичне комбинације Жила Верна далеко су надмашене.

Из Херцеговине

Факта говоре

Билећа, 20. јуна

Дописи у цијењеном „Цет. Вјеснику“ под насловом: „Суви зулуми у Херцеговини“ врло су непријатан утисак учинили на породицу Анђелића, а особито на кнеза Јова, Ђока, Мата, Стевана и Новицу, тим непријатнији што су у њима изнесени непобитни факти, који их приказују као издајнице српске. Они су мислили, да ће и даље моћи играти дволитну улогу, у чему би и успјели, да им „Цет. Вјесник“ није здерао образину и показао их свијету у правој њиховој боји. С овим је „Цетински Вјесник“ учинио лијепој услузи српском народу, јер је показао на јавну групу издајника, који су се досле — у неколико — под маском крили.

Анђелићи би се бранили, али не знају на који би начин, пошто се изнесене чињенице, које су познате цијелој билећком котару, не могу побити. Но, ипак се поред свега тога хвали Ђоко Анђелић, да ће он нешто писати, да бајаги оправда себе и своју браћу. Ради тога је мољакао свакога иоле писменијег човјека по Билећи и Требињу, да му штогод напише, али је свуда нашао затворена врата. Један пријатељ Ђоков рече ми скоро у Требињу, да му је Ђоко казао, да је он сам нешто писао уредништву „Цетинског Вјесника“. Мени би врло мило било, када би се Ђоко са својом куманијом оправдао, али факта говоре, која се не дају побити, а што се не може побити боље је шућети.

(Одиста смо добили од браће Анђелића неку исправку, али како се фактима ништа не исправља и како нијесу поднијели никакве доказе у одбрану своју, то је и не штампамо. Пр. Ур.)

Ђоко мисли, да се не зна, да га је котарски предстојник Др. Страсман скоро послао кришом у Црну Гору, да купује коње за аустриску војску, одакле је, купивши неколико коња, сјутри дан, по ноћи побјегао натраг. По повратку у Билећу казао је котарском предстојнику, да је некемо познанику дао неколике стотине круна, да му кришом купује коње по Црној Гори. У Билећи се говори, да је ове новце заплјенио комесар Николић, али се Ђока то не тиче, јер новци нијесу његови него владе ау-

стриске. Не смијући поново у Опутну Рудину од комесара Николића, Ђоко је покушао да се преко Корјенића увуче у Црну Гору, али ипак није имао к'ражи. Задовољио се само тиме, што се на граници код Космаша састао са једним својим рођаком, те га замолио, да поспреми код црногорских пограничних власти, да му дозволе, да може слободно прећи, да се оправда, да није аустриски шпијун — само да може слободноћије куповати коње и волове за аустриску војску. И ово је један најновији факт, који потврђује, да је Ђоко са својом браћом аустриски измеђар.

Ја ћу и даље пратити кретање ових аустриских измеђара и редовно извјешавати уредништво „Цетинског Вјесника“. А када будем готов са брошуром, у којој ће бити наврстана сва недјела породице Анђелића, онда ћу се потписати потпуним именом.

п. т.

Српство

Споменик † М. Глишићу Министарство просвјете у Србији ради на томе да се пок. Миловану Глишићу, књижевнику који је преминуо и сарађен у Дубровнику, подигне на гробу споменик.

Српске општине у Турској. Уставом је загарантовано свима народностима да могу имати у свакој кази своју општину, али и поред тога мутасариф у Пљевљама забранио је Србима изборе по новој општинској уредби.

Српски дом у Херцег-Новом. У Херцег-Новом ће се почети да ради на подизању зграде српског дома.

Враћају се. Око седамнаест босанских породица, које су биле смјештене у кази Лангоза кад Солуна, изјавили су жељу да се врате у Босну, пошто не могу да подносе климат.

Српске чете у Македонији. Влада Краљевине Србије дала је ову изјаву:

„Неке стране телеграфске агенције, а по њима и новине, доносе у пошљедње вријеме вијести о тобожњем образовању чета на територији Краљевине, које се у циљу терорисања шаљу преко границе у сусједну нам турску царевину. Овлашћени смо изјавити да су те вијести потпуно неистините и да потијену или из рјане намјере или из необавијештености. Краљевска Влада никад није дозвољавала овакву радњу на земљишту Србије, а пошто је она и пошљедње вријеме није и поштрила већ предузете мјере не само да онемогући формирање чета него и да спречи ма какву другу четничку акцију са српске територије.“

Што се тиче српских чета, за које се из истих извора јавља да у маси циркулишу по скопском санджаку турске царевине и да их воде некакви ренегати којих других народносних група, у стану смо изјавити, да Краљевској Влади није познато да нити такве нити икакве друге српске чете постоје.

Краљевска Влада зна да су све бивше војводе некадашњих чета, које су се бавиле у Србији под строгом присмотром власти и интернирани од њих по разним мјестима у унутрашњости, по прокламовању устава и амнестије у пр. години вратиле својим кућама и да се сада као и остали мирни грађани баве својим по-

словима по својим селима, под надзором мјесних власти.

Србија ће и у будуће залагати сав свој морални утицај да би се осујетило сваки попуштај ма какве четничке радње.“

Просвјета

Васпитање наше дјеце. У данима несносне јаре и оморине кад посустане и атлетска писменост новинара, изводе се слаби ђаци на накнадне испите, као на кланицу. Јер они, који преко године, при блажој температури, нијесу могли да извуку добре оцјене не могу их заслуживати, кад звијезда пече њихов ровити мозак. Испитивање само по себи не би било тако страшно, да се школским оцјенама не придаје и сувише велика важност и да оне не играју, често, судбоносну улогу, у односима између родитеља и дјецe. Конвенционалних лажи и заблуда има у свакој области људскога живота. На пољу васпитања и наставе ова се заблуда састоји у процијњивању „првих“ ђака. И ако је сувише позната појава, да „први“ ђаци у школи, нијесу никад и „први“ људи у животу и да најчувенији свјетски великани и најваљанији људи, нијесу увјек били и најодличнији ђаци у школи, то смета педагозима да чувају светињу школских свједоцаба. Али ни појада, што чине школски људи, педагози; у рифету им је, него је мука, што је та заблуда укоријењена и код многих очева и матера, који сматрају за највећу несрећу, ако им дјеца нијесу први ђаци у школи или не донесу бар одличне школске свједоцба. Ових дана имали смо прилике чути од једне матере, чији је синчић био први ђак у школи, па га последи други претекло, те је он постао други, да неће свом чеду дати мира, док опет не буде први! А ништа не може да доведе човјека толико у јарост, колико они родитељи, којима су дјеца само за то, да задовољавају њихову сујету. На жалост, стотинама и стотинама дјеце, стезу под том сујетом и проводе горак живот због то тако зване родитељске љубави, која управо више личи на мржњу и ништа не уступа најгорем маћехинском одгајивању. И ондје, гдје родитељи не граже да задовољавају своју таштину, већ траже само славу своје дјеце, налазе се у обмани и гријеште. Они треба да избију једном из главе, да им се ваља побринути за славу свог народа и морају бити прожети увјерењем, да им је преча дужност постарати се за њихову срећу у најбољем смислу ријечи, а на име, за ведрину њихове душе и веселост њихова срца. Ми одсудно поричемо, да је задатак школске дјеце непрекидно напрезање свију сила до крајњих граница. Добро је и потребно, да дјеца с времена на вријеме, осјеће потпуну озбиљност каквог тешког рада, који изискује упињање из петних жила, али то не смије да буде правило за њихово васпитање, већ риједак примјер, да дјеца окушају границе својих снага. Не стоји то, да је онај човјек најбоље спреман за озбиљну животно борбу, који је већ на школској клупи исцрпео сву своје снагу у умним напорима. Напротив, наше је увјерење, да ће онај у тој борби бити јачи, који је провео срећно дјетињство и радио у школи колико је могао и колико му се милило, без извјештачених побуда и суровог натјеривања.

Ђаковање треба да је царовање, по мудрој изреци нашега народа. То царовање у дјетињству и младости, неискрпно је врјело утјехе и наде у познијим данима збиље и тешких напора за насушни хљеб, а ко није проживео, том га никакав успјех у животу неће накнадити. Стога се често родитељи играју срећом своје дјеце, кад на њих наваљују, да им из школе донесе сјајне свједоцба. Ништа није површнији за оцјену и упоређење способности дјеце и младића, него што су искључиво школске оцјене, без пресуђивања прилика у којима живе у родитељској кући или потуцајући се као сирочад, од немила од недрага.

Учитељима су већим дијелом познате породичне, кућевне и друге околности, које поглавито утичу на успјех њихових ђака у школи, али не смију о њима ни да писну у школским свједоцабама, и ако би ове, тек са обзиром на те посебне околности, имале врједности. Примјера, ради, да узмемо два ђака који се у једном разреду такмиче, да буду по оцјенама „први ђак“ у школи. Један је материна маза; као јединац врло образоване, имућне мајке, одгајен је највећом брижљивошћу. Он је из свију предмета одличан ђак, само није гимнастичар и цртач. Његов такмац, одрастао је у врло мучним породичним приликама, претурио је преко главе многе горке часове и имао је с маћехом очајне сударе, док се није у свијету пробио и добио кондиције или стао послуживати за парче хљеба и школовање код какве злоће.

Но крај све своје биједи, посјећивао је он школу и био увјек одличан ђак. Цио разред зна, ко је од те двојице даровитији, и у кога је воља племенитија, а боља за нужду и одбрану, неустрашимост већа. Јер самохрано дијете, остављено самом себи, слуги, да ће му у животу помоћи изрека „у се и у своје кљусе“, и челнич гимнастиком своје слабо ухрањене мишиће. Но тих и сличних ствари, нема у школским свједоцабама, не причају школске оцјене, а оне бим им, међутим, дале праву врједност.

ПРИВРЕДА

Сређивање љетине у Мађарској. У Угарској осјећа се у опште већ велика оскудица радне снаге, нарочито у доба косидбе ливада и у доба жетве и то како у крупнијим властелинским, тако и у ситним селачким посједима. Томе су непосредно узрок зле привредне прилике нарочито у оних покрајина, гдје не живе господареће народности, у обије половине двоглаве царевине — мађарска и њемачка, за које се брину и држава и владе, да привредно напредују и да се одрже и помоћу закона и уредаба, као и новластицама и државном новчаном помоћу; нарочито у покрајинама гдје не живе народности довољно просвијетле, дорасле и привредно отпорне да се својом снагом, у пркос државних смјерова, одрже и подигну — гдје живе народности српска, хрватска, словачка и словеначка, русинска и румунска. Због тога је велика маса бескућника и безхлебника која оставља земљу и села, на тежи у фабрике и градове, зарад свога издржавања, а све већа маса оних који иду у печалбу или се сасвим иселавају у прекоморске државе тако, да је Мађарска

је обузе страх, и она пожури. Али послје неколико корачаји, она се од једном задржа, преко очи јој се навуче неки црни облак, а на груди јој се отрже ужасни клин.

— Ти!..

— Да, ја!..

— Ша си радио без сумње био си код куће?... Боже мој, ако су те видјели!

— Ах! Могу их сада слободно видјети, ја им прокосим, дјело је свршено!

— Дјело!... Шта си хтио рећи тиме?

Али како си блијед... Ти ми задајеш страх... Шта си урадио? Да нијеси долов, убица?

— Краљевини буржоазиској дошао је крај.

— Несретнице! Шта рече? Ти си погудио.

— Рекох... Назив! Погледај ону кућу,

што се још свијетли, онде се гоабе, ту је он, зар не, наш експлоататор. Он весели своје пријатеље и заједно с њима ширеје!

Али нека, кроз десет минута, сви ће бити у ваздуху.

— У ваздуху!... У ваздуху!... понављаше Маријана као луда.

— Да! Баш сада идем отуда, динамит сам намјестио и кроз десет минута, сви ће бити подигнути у ваздух.

— Несретнице, јекну Маријана, бједнице, сва сиромашна дјеца из вароши, сад су тамо, па међу њима и наша... и твоји, убицо!

— Ах! Моја дјеца! викну Јак. а за тим га брзо несташе у црној ноћи. Он пође у правцу оне освијетљене куће.

И сама Маријана већ бјеше стигла тамо; једва се довуче до врата, нагло их отвори и викну:

— Кућа је минирана... Спасавajte се! Спасавajte се сви!

Брзо изађоше све жене и извијеще сву дјecu.

Кад на фабричкоме сату изби дванајест, чу се страшна експлозија, и још освијетљен навилон, сруши се и претвори у гомилу рушевина.

Недалеко од тога бјеше остала само једна жена, која је у ирачуја држала једно дијете, а друга три бјеху јој се узхватила за сувињу.

Она жена, заједно са дјецом, приближи се рушевинама.

На улици горијаше само једна лампа, која освијетљиваше рушевине и љеш једнога човјека.

Она се хтједо приближити овој љешини, да види да ли ће је познати, молећи Бога, да то буде оп. јер је више вољела, да буде мртва него убица.

Један је поглед задовоља. Она привуче дјecu и зајена.

На малој црквини засвијетлише се шарени прозори, звона звашу вјерне на молитву. Али како се експлозија бјеше чула на далеко, то поврве много свијетлака овим рушевинама.

Она видјеше љешину и познаше је.

— Јак Худаљ, говораху они, анархиста...

ПРОБЛЕМ СРЕЋЕ

у историји философије и психолошки објашњење овог проблема.

од

Николе Минића

(1)

Проблем среће представља у области практичне философије једно од најважнијих, а у исто доба и једно од најинтересантијих питања, о коме је истина веома много писано и дискутовано, али о коме се ни до данас није дошло до дефинитивног рјешења и коначне дефиниције. Томе је, по свој прилици, узрок, што овај проблем стоји у тијесној вези с најбољим философским проблемима, те исправно рјешење његово, претоставља претходно рјешење осталих философских проблема. Но, како ово питање има и великог практичног значаја за сваког појединог човјека, то неће бити без нарочитог интереса, да у кратко изнесемо историјски развитак овог питања и покажемо психолошку страну његову са жељом да тиме унесемо бар мало свијетлости у ову тајанствену и заплетиту област философског проучавања.

Проблем среће стоји у тијесној и директној вези с осјећајима и према томе да ли садржај овог појма испуњава један или други квалитет осјећања постоје у историји овог проблема два екстремна мишљења из којих су се развиле двије теорије потпуно контрадикторне једна другој у погледу схватања

садржине самог појма среће. Једна од њих узима да бол вазда претходи задовољству и да је према томе сува бола у животу много већа него сува задовољства. Према овој теорији само је бол перманентан, а задовољство је моментано, које не само да не мјенја суштину првог елемента, него га често пута потенцира до највећег степена. Консеквентно овој теорији људске среће уопште и нема. Срећа се по овој теорији састоји у негирану живота. Такво схватање људске среће назива се несимизмом и Шопенхауер је не само најмаркантнији већ и најконсеквентнији заступник његов. Друга теорија полази од сасвим супротне претоставке: да је задовољство прижарни елемент наше свијести, а бол нешто што је секундарно и пролазно, које као такво не треба озбиљно ни узимати у дискусју, пошто је појам среће условљен и одређен потпуно првим елементом. Према томе задовољство је у свијету и животу много веће од бола. Бол је тако мали и ништаван да се он потпуно губи и ишчезава према задовољству. Отуда је и људска срећа према овој теорији потпуно могућа. Ова теорија назива се у философији ОПТИМИЗМОМ и њени су најглавнији представници: Лајбниц и Спенсер. Важно је напоменути, да су се нештивљивањем овог проблема бавили осим философа метафизичара још и оснивачи религија као: Мухамед, Христос и Буда, чија гледишта на

достигла у том погледу ако не и престижа Италију, из које се највише радника отискивало у туђи свијет, у печалбу. И ако нарочито мађарска држава, и оснивањем насеобина о државним средствима. Дуж Тисе, Драве и Дунава, па са оснивањем аграрне банке у Босни, ускоро ће и дуж Саве, Дрине, Купе, Босне и Неретве, насељавањем мађарских бескућника који морају из сопствене домовине, да се селе, чини све и сва, да омиле својим сународницима земљорадњу, као и многим другим моћним мјерама, опет се осјећа све већа оскудица у радницима — аргатима и надничарима. Стога је мађарско пољопривредно министарство предузело и ту мјеру, да посредује посједницима земље, да дођу до радника оснивањем нарочитог одјељења које ће се бринути за смјештање и набављање радника. Стога и заједничко министарство војно, редовно сваке године, пушта за вријеме жетве на тронедељно одсуство војнике који су ранитељи или синови земљорадничких породица, на молбу својих поткрепљену општинским увјерењем да су доиста потребни код куће за сређивање љетине. Па још путују кући и од куће натраг у команду и жељезницама као војници.

Стање љетине у сусјеству. — Изгледа за овогодишњу жетву, како због дуге јаке зиме, с неповољном јесени за обраду, тако и због града и слане која је у пролеће владала, такво је, да је у аустриском земаљском сабору изнијет приједлог, да се због изгледа на велику оскудицу у храни у овој години, привремено укине царина на жито, које би се увозило из иностранства! Не само поднијети приватни и званични извјештаји потврђују вијести о слабом изгледима за овогодишњу жетву и да је због тога јако поскупила цијена житу на берзи, но се праве закључци за јесен под врло високом погадбом (25—30 круна за октобар за 1 товар). Томе није узрок рђаво стање усјева само у сусједној Аустро-Угарској, већ што не стоје добро житни усјеви ни у Француској, ни у Њемачкој а јако се туже на стање и озимих и јарих усјева у Сјеверној Америци, гдје рачунају да ће тешко добити 80% просјечне годишње производње.

И ако не стоје најбоље озими житни усјеви, и ако је кукуруз страдао од мајских слане, да је мјесимице морао бити преораван и пресијаван, опет се од њих може очекивати. Ти жетва испод средње. То не би био узрок, што су изгледи на поскупицу цијене житу кроз 1909. и 1910. годину, да нијесу готовине у животу од прошле године да сада знатно утрошене.

Али виногради и воћњаци, нарочито по долинама и равницама, као и код нас на много мјеста, страдали су од слане, а нешто и од честог града, како у Мађарској, тако и у Аустрији а особито у доњој и у Тиролској. Држи се да ће овогодишња берба вина једва пребацити половину прошлогодишње.

Господар у Колашину

Колашин, 20. јуна.

Данашњи дан је један од најрадоснијих дана, које је ово мјесто до сада дочекивало. Јутрос у 8 сати, дошао нам је први аутомобил. На њему је био Њег.

Људску срећу чине терен њиховом цјелокупном религијском учењу. Али прије него што пријеђемо на детаљније разматрање разних гледишта, која о овом пребјелу постоје и прије него што утврдимо специјалну одредбу овог појма, потребно је да видимо у чему се психолошки овај појам среће састоји! Одмах у почетку морало нагласити, да овдје не може бити говора о апсолутној срећи, јер појму о тој срећи у психолошком смислу морало би одговорити апсолутно задовољство т. ј. задовољство без икаквих поремећаја или блаженство, у ком би био искључен и најмањи бол. Међутијем најобичнија рефлексија и најобичније посматрање живота увиђа, да такве среће у људском животу, нити има нити је пак може бити. Психолошки срећа може постојати само као релативан појам, који би представљао само релативну превагу задовољства над болом или бола над задовољством. Отуда је срећа чисто индивидуална ствар у којој игра подједнаку улогу и бол и задовољство, као основни и несумњиви фактори нашег душевног живота. Отуда се и болу и задовољству мора дати подједнака важност, а никако се не смије игнорисати један од ових феномена, да би се провидио дала већа важност другом феномену у овјени појма среће. Сада да пријеђемо на историјско разматрање филозофских гледишта о људској

Краљ. Височанство Наш Узвишени Господар у пратњи министра унутрашњих дјела г. Пламенца, бригадира г. Јанка Вукотића, г. војводе Михајла Вучинића и бригадира г. Блажа Бошковића.

На глас да је дошао Узвишени Господар похитали су овдашњи чиновници и грађанство да виде и приступе узвишеном госту.

Господар се врло мало задржавао у варош.

Очински се распитивао о стању усјева и другом.

Његов долазак и ако нам је био изненадан и борављење са свијем кратко, јако нас је овеселило и обрадовао, а највише нас је овеселило што нам је узвишени гост обећао да ће у брзо опет доћи у ово мјесто и међу нама више времена пребивити, које је највише радост и жеља овамашњег народа.

При својем кретању из вароши Њ. Кр. Височанство Узвишени Господар благоизволио је подарити нам 100 кр. као наградицу. Његов пролазак кроз варош био је поздрављен са многобројним и искреним ускликом „Живио“.

Глас о доласку Њег. Краљ. Височанства Господара разлико се муњевитом брзином и по околини тако да је готово све из оближњих села, и ако је био радни дан, похитало да види узвишеног и општељубљеног госта, мислећи да није отпустао. По одласку Њег. Краљ. Височанства Господара, чиновници, овдашњи грађани са свима, који су били дошли на глас његовог доласка, отпочели су коло и настало је на сред пијаци право народно весеље у част доласка Њег. Краљ. Височанства Господара. Ту је пало и неколико здравица за дуг и срећан живот Њег. Краљ. Височанства Књаза Господара, ослободиоца овога мјеста.

Прву је здравицу подигао предсједник општине г. сер. М. Влаховић, за тим народни посланик кап. Ристо Бошковић.

Веселе и игранка и даље је настала готово до само подне, када су се скупљени у највишем пристојном весељу разиши молећи свемогућег за дуг и срећан живот свог Ослободиоца и Усређитеља, очекујући што скорји његов долазак са Узвишеном Породицом, чији боравак ће много дужи бити.

Грађанин.

Дневне новости

Нарочито изасланство. На Цетиње је приспјело у сриједу у вече нарочито турско изасланство, које је дошло да нотифицира ступање на пријесто новог Султана. Изасланици су у четвртак прије подне имали част да буду примљени код Њ. Кр. В. Књаза Господара у свечаној аудијенцији. Пред двором је била постројена почасна чета, а улазак Султанових изасланика у Двор поздрављен је трубним знаком. Приликом њихова пријема били су присутни сви чланови Књ. Владе. Изасланици су дочекани и испраћени из Двора са свима оним

срећи. Први историјски представник, који је о људској срећи дао одређена гледишта био је Буда. Он је крајњи представник неслизма као што су Лајбниц и Спиноза представници крајњег оптимизма. По њему је бол основни предикат живота и живот је од почетка у крају проткап и испуњен самим болом. Његова „нирвана“ (ништавило) значи почетак и уток живота. То је једина религија без икаквог позитивног религијског циља, која својим вјернима и у другом свијету (послије смрти) не обећава ништа. Сав његов религијски циљ своди се на то: увидјети бједност и мизерност живота као нешто, што по својој вриједности није достојно своје егзистенције. Његов би крајњи закључак био: „живот је бједно и мизерно зло, које на сваки начин треба спријечити у својој егзистенцији. Шопенхауер у главном акцентира Будино гледиште на свијет и живот и узима да је бол основни феномен живота. Посматрајући сва мјеста бјезде и невоље Шопенхауер резимира, да је овај свијет од свих могућих свијетова најгор и да је још само мало гори, он уопште не би могао егзистирати. Он ради боље јасности упоређује живот с физичком ватном, па као што се ватно креће од једног краја другом, тако се и живот креће између своје двије тачке: крајње бјезде и невоље (у смислу оскудине) и крајње ча-

почастима које припадају представницима стране државе.

У част изасланика била је у вече у Двору вечера, на којој су присуствовали сви чланови Књажевског Дома, Књ. Влада и многи великодостојници са госпођама. За вријеме вечере свирала је војна музика.

У петак у вече изасланицима је у „Гранд Хотелу“ давао вечеру овдашњи турски посланик.

Помен. Пок. Бошку Мартиновићу, оцу г. бригадира Митра Мартиновића, министра војног, у четвртак прије подне приређен је у Бајицама помен као на дан његове смрти. Од стране Двора помену је присуствовао Њ. В. Књаз Петар.

Петровдан. У понедељак, на Петровдан, слави манастирска црква на Цетињу свога патрона Св. Петра, када се наш свијет са свију страна окупља на Цетињу да приступа моштима Св. Петра. На обилићевој пољани биће подигнути, као и сваке гадине, шатри гдје ће бити народно весеље.

Концерат са забавом. У част имендана свога покровитеља Њ. В. Књаза Петра, великог војводе захумског пјевачко пружство „Његош“ приређује на Петровдан, 29. јуна, у просторијама Зетског Дома забаву са игранком. Први дио програма је: „Химна“, Мокрацац: Хајдук Вељко“, „Пойдемъ, појдемъ“, полка по Славјанском, „Коло“, И. Бајић: „Винска пјесма“, што изводи све друштвени збор; Рубинштајн: „Азра“, соло уз пратњу гласовира, пјева г. Крсто Аврамовић и „Изгубљена срећа“, корнет уз пратњу гласовира. Други је дио игранка. Забава почиње у 8 и по сати у вече. Само позвани имају приступа. Долазак у свечаном одијелу. Улазице се могу добити у радњи г. Николе Кнежевића, а на дан забаве у вече на каси.

Криза у Угарској. У Угарској је министарска криза ријешена најзад тиме што је Бекерлова влада остала и на даље. Ово је привремено ријешење кризе, јер ће се на јесен образовати нова влада.

Народно здравље

Забрана пића. — По неким радионицама и занатима постоји забрана, да радници за све вријеме рада не пију ништа икаквог алкохола пића. Та мјера показала се као веома корисна — не само за радника и његову приредну снагу, него и за самога газду. На жалост пазави та забрана по гдјекада на врло жесток отпор од стране самих радника. Многи од њих ће радије добро и

моћиће (пресићености у уживањима.) На једној страни стоје бједници или убоги сиромаши, а на другој богатина пресићен животом. Са таквом сликом о животу Шопенхауер као и Буда долази до истих закључака о животу, постављајући за основни принцип живота: ништину живота. На типичне примјере наглашава и међу филозофима старе грне филозофије, а нарочито код софиста. Међу свима истиче се својом екстремношћу Хегелија „непосмит“, који је својим слушаоцима по тако вјешт начин умно сугестивати бједу и невољу овог свијета и ништавност живота уопште, да су се многи његови слушаоци, одлазећи с његових предавања, убијали. Због тога је и назвао „убицом.“

Сада да пријеђемо на заступнике ове друге филозофске теорије оптимизма: по прије тога да поменемо још неке оптимичке раднице у чијим учењима провијава такође оптимизам. На супрот Буда Мухамед стоји на гледишту крајњег оптимизма. Он тврди оптимизам у погледу и на један и на други свијет. Мухамед одлучно тврди, да у свијету има довољно среће, само је треба употребити и хумјети се животом користити. Он тврди, да се до потпуне среће може доћи само посредством чужних задовољстава и у том правцу он увиђа својим вјерницима повремено из-

стално мјесто у радионици напустити, него што ће се по наредби покорити. Шта више дешавају се случајеви, да се тога ради сви радници укупно побуне и рад напусте. Тако је и пр. у једној штампарији са 400 радника њихов управни одбор на ту забрану одговорио с протестом: како сваки радник има права, да своје потребе у јелу и пићу ламује сам слободно и по свом нахођењу, како и кад хоће, јер је то за радника, који већ и онако своју снагу даје, најмање што смије захтијевати“.

Челићи. — Матере се по гдјекада у невољи и саме помажу, кад им дијете мало занезогне. Ако се и пр. запиче, употребљавају разна средства, а међу њима и т. з. челиће. И лекари препоручују то средство у појединим случајевима, а оно је таке природе, да неће штетити, ако баш и не помогне.

НОВО! САМО ЗА ДВА ДАНА! НОВО!

приликом петровских празника

ГОСТИНИЦА и ПИВНИЦА

„ВУЧИ ДО“

на ОБИЛИЋЕ ПОЉАНИ — Број 6, десно

снабђевена је добрим пићем и закуском

ЗАКУСКА:

пршуте, саламе, кајмака, сира, јаја, турновине, срделе и локума.

ПИЋЕ:

хладно штајнбрушко пиво, црминичког вина, ракија-првијенаца, шљивовице, коњака, вермута, вишњака, шурупа и кафе.

Цијене умјерене, услуга брза и тачна.

Молимо за посјету

С особитим поштовањем,

1,1 **С. М. Косић и друг.**

Позив на претплату

Концем овог мјесеца истиче претплата многим нашим претплатницима, те их још унапријед упозоримо, ако и даље желе лист примати, да претплату на вријеме обнове, како не бисмо били принуђени да им лист обустављамо. Исто тако од 1. јула је подесно да се на наш лист претплате и они, који га до сада нијесу примали.

Претплату прима само администрација „Цетињског Вјесника“, Цетиње, и искључиво њој треба слати.

Цијена је до краја године за унутрашњост 3 круна, а за све остале земље 7¹/₂ франка у злату.

„Цетињски Вјесник“ се неће никоме на вјересију слати.

Администрација.

Послије потпуно свршених правних наука

заступају у свима парницама кривичним и грађанским (осим бракоразводних) — код свих судова. Вршићу наплате, обавјештавати о свима правним пословима, састављати молбе и давати разноврсне савјете. Рад тачан и брз. *Сиротињи дајем ујутва бесилатно.*

Цетиње. **Александар К. Матановић**
1—2 дипломирани правник

воре људске среће. Отуда је и појам среће по Мухамеду чисто чулно природе, јер величина њена зависи како од броја чулних задовољстава тако и од интензитета њихова. Вишим душевним задовољствима Мухамед не придаје апсолутно никакве важности. Том околности и другим неким особинама Мухамедове природе једино је могуће објаснити што су његови шљедбеници и до данас остали на тако истом ступњу културе и цивилизације. Али осјећајући неоптуживост среће и поред највећих чулних задовољстава Мухамед вели: да је велики „Алах“ за овај свијет дао задовољства колико је могао, а што није могао дати на овом свијету, то ће нападати у облику мјери на овоме свијету. Христос је далеко уједрени оптимиста. Управо он је оптимиста само у погледу на други свијет, а за овај свијет он је мизерно блика Буда по Мухамеду. Као много шара претрпа од Мухамед, он је црп срца и осјећање за све бједнице и невољивне овог свијета. Дубоко осјећајући ништину овог свијета, његово велико и топло срце шаром отивра небеса врати свима бједницима и невољивцима заједничавујући вјешто блаженство у животу послије смрти, као икакво да неће и невоље у земаљском животу.

(Наставиће се.)